

PIŠE: DOC. DR. SC. ROMANA LEKIĆ
Prof. stručnih studija u trajnom zvanju

Kompilacija različitih metoda kreativni je proces u interpretaciji naše povijesti i baštine: kulturna antropologija, urbana antropologija, rodne studije, arhetipska psihologija. Kroz medij kreativnog pripovijedanja, izvedbene umjetnosti i fenomen transformacijskog turizma mi našu povijest i baštinu ponovo materijaliziramo i "oživljavamo", vraćamo tako i znamenite ličnosti u "novi život". Posebna je čarolija u tome što se interpretacija lika i života znamenite ličnosti kroz metodu *living history* i *storytelling* i Forum teatar "dekodira" i "vizualizira" na različite načine. Može se očekivati da se na ovaj način pokrene drukčije doživljajno iskustvo koje će biti inspirirano životom i djelima pojedinih velikih izumitelja. Što je nekad bilo, a što je danas - čitanje prostora na jednoj metarazini gdje arhetipska slika ostaje utisnuta energetske u prostor, pa tako mjesta i gradove i turističke destinacije počinjemo promatrati kao simultanost različitosti.

RAZMJENA ENERGIJE

Snaga arhetipske energije slavnih izumitelja kao pokretačka energija za danas i sutra: Slavni izumitelji snažna su atrakcijska osnova za interpretaciju kroz upoznavanje arhetipske energije takve osobe, a što ima višestruko značenje u jačanju ponosa, autentičnosti i identiteta prostora gdje je takva osoba živjela, radila i ostavila traga. Podsjetimo, u prijevodu s grčkog, arhetip je "prototip" i teoriju arhetipova razvio je učenik velikog Sigmunda Freuda - Karl Gustav Jung. Preobrazio je psihoanalizu i kao rezultat toga nastao je čitav kompleks složenih ideja, utemeljenih na filozofiji, psihologiji, antropologiji, književnosti, mitologiji i drugim područjima znanja. Arhetip je energetske obrazac i dio našeg postojanja u kolektivnom nesvjesnom, naslijeđen od preda. Upoznati to nasljeđe možemo danas kroz povezivanje s onim jučer, te na taj način otvoriti i drukčiji put za budućnost upravo kroz fenomen transformacijskog turizma.

Za interpretaciju u turizmu od izuzetne je važnosti atrakcijska resursna osnova, tako da je resurs i arhetip izumitelja ujedno i priča o načinu kako je došao do izuma i što je taj izum donio i možda donosi još uvijek. To je poseban i vrijedan narativ za povezivanje s posebnim oblicima turizma i interaktivnim sudjelovanjem turista/posjetitelja uz povezivanje s lokalnom zajednicom. Zasigurno

// HRVATSKI KREATIVNI TURIZAM: KRIŽEVCI CENTAR SVIJETA //

DANI OŽIVLJENE PROŠLOSTI

ZNAMENITE POVIJESNE LIČNOSTI I IZUMITELJI:
RESURS ZA INOVATIVNI ODNOS PREMA
TURISTIČKIM MOGUĆNOSTIMA U HRVATSKOJ

USPOMENA: KRIŽEVCI IZ NEKIH DAVNIH, ALI NEZABORAVNIH VREMENA...

MARCEL PL. KIEPACH: JEDAN OD NAJVEĆIH HRVATSKIH IZUMITELJA...

svaki izum jest inovacija, osmišljena i izvedena inovacija koja prije nije postojala, ili je bila s drukčijim karakteristikama. Razvoj ljudske vrste treba zahvaliti upravo inovacijama i mnogim izumima i njihovim kreatorima. Proučavajući hrvatske izumitelje kroz povijest, posebno je bitan Nikola Tesla, koga uvelike slavi cijeli svijet, većina zna i za Slavoljuba Penkalu i da je izumio patent-olovku i nalivpero, ali ne zna da je izumio prvi detežent, prvo bjelilo za rublje, prvi insekticid, prvu džepnu lampu i niz drugih izuma od 80 koliko ih ima. Zna se i za Ivana Vučetića izumitelja daktiloskopije i Fausta Vrančića i Ivana Lupisa, a posebno bitan je i Marcel pl. Kiepach, na koga Križevci i Hrvatska mogu biti ponosni.

VELIKI MALI ČOVJEK

Način interpretacije i kreiranje brend komunikacije kroz lik i djelo Marcela pl. Kiepacha: Radovi Marcela pl. Kiepacha pokrivaju područja elektronike, magnetizma, akustike, prijenosa zvučnih signala i transformatora. Potomak je vlastelinske obitelji Kiepach, koja je došla u Križevce početkom 19. stoljeća i općenito utjecala na povijest grada. Rođen je u Križevcima 12. veljače 1894., studirao je gospodarske znanosti u Berlinu i elektrotehniku u Charlottenburgu. Fascinantnost njegova genija je u tome što je još kao šesnaestogodišnjak patentirao 16. listopada 1910. brodski kompas koji pokazuje sjever bez obzira na blizinu u željeza ili magnetskih sila, a usavršio ga je u Londonu 20. prosinca 1911. Kao senzacija u cijeloj je Europi odjeknula vijest o tom maloljetnom izumitelju jer je samo sa svojih 16 godina Marcel ugledan izumitelj, dopisuje se s brojnim stranim učenjacima, konstruktorima i patentnim zavodima. O njemu se piše u svijetu, izumi su mu patentirani u Francuskoj, Njemačkoj, Engleskoj, Švicarskoj i Americi, a prototipove njegovih izuma prema njegovim crtežima radio je inženjer Arthur Kuhn iz Berlina. Drugi njegov izum je dinamo i Francuski nacionalni ured za industrijsko vlasništvo u Parizu 19. siječnja 1912. izdaje mu patentnu ispravu za dinamoe za rasvjetu kola.

Od tada će se u kočije, automobile, omnibuse i željezničke vagonove uvesti dinamoe koji će mehaničku energiju pretvarati u električnu energiju. Godine 1914. s Heinrichom Weilandom u Berlinu patentirao je mali transformator visoke napona koji je primjenjivan u malim niskovatnim svjetilkama, noćnim svjetilkama, svjetilkama za zubarski pregled usta, za rudarske lampe, za motore za masažu. Prema tom izumu može ga se smatrati pretečom izvanmrežne tehnologije, tzv. off-grida. Na žalost taj svjetski genije, kako su ga zvali i "Čudo od djeteta", umire u svojoj 21. godini 1915. godine tijekom Prvog svjetskog rata. Dani Marcela pl. Kiepacha "Kiepachonovacije" - izložbe inovacija u spomen na Marcela pl. Kiepacha, održavaju se u njegovim rodnim Križevcima tijekom ove veljače i poveznica su s njegovim rođenom i na interaktivan način uključuju i mlade naraštaje. Tako je ove

godine uključen kroz posebno kreirana predavanja uz Gradski muzej Križevci i gradsku knjižnicu "Franjo Marković" i novi Kozmološki centar i Zvezdarnica. Dio događanja odvija se u sklopu projekta SPARK - Sinergija prirodoslovaca, astronoma, računaraca Križevaca, kojeg sufinancira Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Budući je Marcel pl. Kiepach bio u horoskopu vođenjak to je i poveznica s Dobom Vodenjaka u koje smo ušli prema mnogim astrolozima, ali i alternativnim znanstvenicima koji proučavaju povijest i vizionare, dok mediji i društvene mreže to s posebnom pažnjom prate. Lik i djelo i rana smrt u Prvom svjetskom ratu ovog velikog izumitelja inspiracija su autorici ovog teksta za kreiranje doživljaja kroz nove modele interpretacije i reinterpretacije i interkulture komunikacije, gdje se izdvaja već spomenuti storytelling i living history i Forum teatar koji je pogodan za interaktivno uključivanje lokalnog stanovništva s gostima i turistima kojima bi doživljajno iskustvo bilo razlog dolaska u Križevce. To je i primjer *Know-Howa* za interpretaciju znamenitih izumitelja. To je i način prezentacije za mjesta i gradove i ruralne krajeve kroz godišnji kalendar u koje se mogu uključiti i muzeji, knjižnice i lokalna zajednica te naravno lokalna inovatorska društva.

To je prilika za interaktivne radionice i natjecanje i povezivanja s drugim slavnim izumiteljima u drugim gradovima Hrvatske i Europe, a i šire, gdje su ti poznati izumitelji i izumiteljice rođeni i za povezivanje i s drugim posebnim oblicima turizma. Budući da je Marcel pl. Kiepach po izumu brodskog kompasu svjetski poznat, to daje priliku za povezivanje s pomorskom tradicijom slavni Hrvata i aktualnim trendovima gdje sigurnost, posebno si sigurnost na moru, dolazi u prvi

SLAVNA IMENA

Hrvatski velikani koje pamtimo...

● Križevci su jedan od rijetkih gradova koji imaju nekoliko slavni i poznatih ličnosti iz različitih područja i na taj način razvijaju i posebne oblike turizma. Uz već spomenutog slavnog izumitelja svjetskog glasa Marcela pl. Kiepacha, tu je i nekoliko drugih koji zaslužuju da ih se istakne jer njihova arhetipska moćna energija toliko je snažna da, figurativno rečeno, Križevci i cijela okolna regija mogu "svijetliti" još dugo u budućnosti. Sveti Marko Križevčanin također zaslužuje posebnu pažnju. Zasad ga u ovoj priči samo spominjemo i vezujemo uz vjerski i hodočasnički turizam. Zaštitnik je Bjelovarsko-križevačke i Varaždinske biskupije. Koprivničko-križevačke županije i grada Križevaca, gdje ga se slavi i štuje. Svakako osoba koju treba istaknuti je i otac hrvatske filozofije rođen u Križevcima - Franjo Marković, koji je bio i književnik, filolog i književni i kazališni kritičar. Godine 1874. preuzeo je Katedru za filozofiju na Mudroslovnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, te postaje i prvi dekan toga fakulteta. član Akademije postaje 1876., a 1881. godine rektor Sveučilišta. Nije izumitelj u klasičnom smislu riječi, ali je zasigurno veliki inovator i pokretač naprednih ideja i slobodne misli. Na taj način Križevci su među rijetkim gradovima u Hrvatskoj koji imaju snažan resurs za razvoj filozofskog turizma koji je postao svjetski trend kroz filozofski cafe i filozofski teatar. Tu nisu uključeni samo filozofi već svi ljudi dobre volje koji žele razgovarati i raspravljati slobodno i s uživanjem o različitim temama. To mogu i kroz filozofske šetnje po parkovima, uz obale rijeke, jezera i uz more - naravno, ne u ljetnoj turističkoj sezoni, već zimi, kada će uživati u šumu vjetra i klikanju galebova. To je onda i oblik iscjeljivanja - filoterapija. Svakako vrijedan spomena i slavlja jest i "Hrvatski Ikar", čovjek koga Križevci doista i slave i koji je na taj način i Hrvatsku stavio u središte zbiljanja - Dragutin Novak, koji je izgradio avion još 1910. godine, surađivao sa slavim Penkalom i ostvario prvi let u Hrvatskoj na visini od 10 do 12 metara. Od 1915. postaje prvi školovani hrvatski pilot, potom i nastavnik letenja u Bečkom Novom Mjestu. Sudjeluje na brojnim aeromintinzima u Hrvatskoj, Austriji i Mađarskoj, radi na održavanju aviona te leti u Prvom svjetskom ratu kao kvalificirani vojni pilot. Svojim vojnim zrakoplovom slijeće polovinom ožujka 1918. u Križevce...

Cilj je pretvoriti gledatelje u kreatore i aktivno uključene u radnju i dijalog, gdje bi npr. mogli virtualno susresti Marcel pl. Kiepacha, pa se na taj način stvara svojevrsna interkulturalna komunikacija...

SUSRET S POVIJEŠĆU

Cilj je pretvoriti gledatelje u kreatore i aktivno uključene u radnju i dijalog, gdje bi npr. mogli virtualno susresti Marcel pl. Kiepacha i Hedy Lamarr, pa se na taj način stvara svojevrsna interkulturalna komunikacija gdje se oživljavaju mrtvi kako bi nadahnuli žive. Pritom bi se koristila tri elementa: stvarni kontekst, a to je današnje vrijeme, okvirne pretpostavke i okvirni zaključci kao oblik "livinghistory" u reinterpretaciji. Stvarni kontekst kroz oblik Forum teatra znači da događaje iz života Marcela pl. Kiepacha i Hedy Lamarr pretpostavljamo kao stvarne, odnosno žive. Tu su naglašene emocije i identifikacija s njihovim likovima koji bi bili predstavljeni ukoliko na pozornici kroz glumačku interpretaciju. Na taj bi način i interaktivno uključeni posjetitelji shvatili uz pomoć povezivanja s kreativnom industrijom, posebno izvedbenom umjetnosti zašto je lik postupio na određeni način i upoznali se s vrijednošću izuma i konteksta njihova vremena. Tema bi mogla upravo biti potonuća broda "Titanica" i sudbonosni "susret" s velikom santom koju zapovjednik broda sa svojim časnici nije vidio, odnosno vidjeli su samo ono što je na "površini", a ono što je u "dubini" nisu vidjeli. Forum teatar moguće je izvoditi i u otvorenom i zatvorenom prostoru i prilagoditi ga i kao oblik edukativnog turizma uz poveznicu s kreativnim turizmom. Koliko Forum teatar ima moć u obrazovanju potvrđuje i sam Boal, koji je rekao: "(...) mi činimo puno više od ostalih jer mi idemo u srž kazališta. Srž kazališta je ljudsko biće. Mi želimo razviti sposobnost koju nam je ukralo obrazovanje. Mi bismo trebali odbaciti obrazovanje koje nije popraćeno odgojem. Obrazovanje znači biti vođen, učiti da su dva i dva četiri, a odgoj znači pomagati ljudima da razviju sve znanje koje je u njima i da stvore sve izume za koje su sposobni." (Boal, 2009:7) ■

(Doc. dr. sc. Romana Lekić, prof. stručnih studija u trajnom zvanju, završno predavanje je održala 16. veljače. Manifestacija u Križevcima održavala se proteklog tjedna od 12. do 16. veljače).

plan. Tu je i Plava vrpca Vješnika za spašavanje na moru, koja se dodjeljuje svake godine za pothvate hrabrih pomoraca na Jadranu. U tom kontekstu sigurnosti i spašavanja, gdje je i kompas bio dugo vremena osnova za navigaciju, svakako treba naglasiti da je posada broda "Carpathia", koja je spasila veliki dio putnika s "Titanica", bila većinom iz Primorja. To je mogućnost za spajanje Križevaca s Primorjem, npr. Pomorskim muzejom u Rijeci, gdje se čuva pojas za spašavanje s broda "Carpathia".

To je mogućnost i za atraktivno povezivanje kroz *virtual reality* oblik, kao i za kreiranje tematske turističke rute tragom slavni izumitelja koja bi spajala kontinent i jadranski dio. Svakako bih istaknula i priliku da se za Međunarodni dan izumitelja koji se obilježava 9. studenoga može organizirati i prigodan event i povezat uz kroz manifestacijski turizam i kroz nove tehnologije s drugim gradovima u Hrvatskoj gdje su živjeli i radili poznati izumitelji.

SLAVNA IMENA

Hrvatski velikani koje pamtimo...

● Križevci su jedan od rijetkih gradova koji imaju nekoliko slavni i poznatih ličnosti iz različitih područja i na taj način razvijaju i posebne oblike turizma. Uz već spomenutog slavnog izumitelja svjetskog glasa Marcela pl. Kiepacha, tu je i nekoliko drugih koji zaslužuju da ih se istakne jer njihova arhetipska moćna energija toliko je snažna da, figurativno rečeno, Križevci i cijela okolna regija mogu "svijetliti" još dugo u budućnosti. Sveti Marko Križevčanin također zaslužuje posebnu pažnju. Zasad ga u ovoj priči samo spominjemo i vezujemo uz vjerski i hodočasnički turizam. Zaštitnik je Bjelovarsko-križevačke i Varaždinske biskupije. Koprivničko-križevačke županije i grada Križevaca, gdje ga se slavi i štuje. Svakako osoba koju treba istaknuti je i otac hrvatske filozofije rođen u Križevcima - Franjo Marković, koji je bio i književnik, filolog i književni i kazališni kritičar. Godine 1874. preuzeo je Katedru za filozofiju na Mudroslovnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, te postaje i prvi dekan toga fakulteta. član Akademije postaje 1876., a 1881. godine rektor Sveučilišta. Nije izumitelj u klasičnom smislu riječi, ali je zasigurno veliki inovator i pokretač naprednih ideja i slobodne misli. Na taj način Križevci su među rijetkim gradovima u Hrvatskoj koji imaju snažan resurs za razvoj filozofskog turizma koji je postao svjetski trend kroz filozofski cafe i filozofski teatar. Tu nisu uključeni samo filozofi već svi ljudi dobre volje koji žele razgovarati i raspravljati slobodno i s uživanjem o različitim temama. To mogu i kroz filozofske šetnje po parkovima, uz obale rijeke, jezera i uz more - naravno, ne u ljetnoj turističkoj sezoni, već zimi, kada će uživati u šumu vjetra i klikanju galebova. To je onda i oblik iscjeljivanja - filoterapija. Svakako vrijedan spomena i slavlja jest i "Hrvatski Ikar", čovjek koga Križevci doista i slave i koji je na taj način i Hrvatsku stavio u središte zbiljanja - Dragutin Novak, koji je izgradio avion još 1910. godine, surađivao sa slavim Penkalom i ostvario prvi let u Hrvatskoj na visini od 10 do 12 metara. Od 1915. postaje prvi školovani hrvatski pilot, potom i nastavnik letenja u Bečkom Novom Mjestu. Sudjeluje na brojnim aeromintinzima u Hrvatskoj, Austriji i Mađarskoj, radi na održavanju aviona te leti u Prvom svjetskom ratu kao kvalificirani vojni pilot. Svojim vojnim zrakoplovom slijeće polovinom ožujka 1918. u Križevce...

(Doc. dr. sc. Romana Lekić, prof. stručnih studija u trajnom zvanju, završno predavanje je održala 16. veljače. Manifestacija u Križevcima održavala se proteklog tjedna od 12. do 16. veljače).